

POSTANOWIENIE

11 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak

na posiedzeniu niejawnym 11 stycznia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A.G. i U.G.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 7 marca 2022 r., I ACa 973/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca Bank S.A. w W. powołała się na potrzebę wykładni przepisów prawnych w kilku aspektach, po pierwsze, waluty wypłaty i spłaty kredytu denominowanego, po drugie, możliwości uzupełnienia ewentualnych luk w umowie kredytu powiązanego z walutą obcą (denominowanego) przez zastosowanie art. 41 pr. weksl. lub art. 358 § 2 w związku z art. 56 k.c., po trzecie, ważności takiej umowy po uznaniu za niewiążące klauzul kursowych, po czwarte, możliwości utrzymania takiej umowy w mocy z założeniem, że zobowiązanie kredytobiorcy może być w dalszym ciągu wykonywane w walucie kredytu, jak również, po piąte, możliwości potraktowania zawartej przez kredytobiorcę z bankiem negocjowanej natychmiastowej transakcji wymiany walut jako udzielenia świadomej, wyraźnej i wolnej zgody na niedozwolone warunki umowne.

W celu uzasadnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07).

Bliższa analiza obszernych rozważań wniosku nie pozwalała uznać, by w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiła twierdzona przyczyna kasacyjna.

Przytoczone we wniosku wątpliwości w zestawieniu z zarzutami skargi i przedmiotem postępowania odnosiły się do konsekwencji zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych wyrażających ryzyko walutowe i odsyłających do kursu waluty obcej ustalanego przez bank przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Problematyka ta była wielokrotnie podejmowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych.

W judykaturze tej wyjaśniono w szczególności, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo). Dotyczy to także umów kredytu denominowanego do franka szwajcarskiego, z których eliminacji ulega abuzywna klauzula przeliczeniowa, ponieważ utrzymanie tego rodzaju umowy w mocy przy założeniu jej dalszego wykonywania w walucie obcej odpowiadałoby przekształceniu udzielonego kredytu w kredyt walutowy. To zaś zniekształcałoby wolę stron ukierunkowaną od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej; działanie takie w istocie odpowiadałoby uzupełnieniu umowy treścią nieuzgodnioną przez strony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22 i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2022 r., I CSK 2237/22 i z dnia 30 czerwca 2023 r., I CSK 3468/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Sąd Najwyższy wyjaśnił również, że niedopuszczalne jest przekształcenie kredytu powiązanego z walutą obcą w kredyt złotowy, niezależnie od przyjętej formuły oprocentowania, zważywszy, że wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu powiązanego z walutą obcą, byłoby równoznaczne z tak daleko idącą modyfikacją umowy, iż umowę taką należałoby uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, co prowadzi do wniosku, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe i przemawia za jej całkowitą nieważnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK

382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20). Stanowisko to zostało podzielone w licznych późniejszych rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr D, poz. 45, z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22 i z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22).

Odnosząc się do postulowanej we wniosku substytucji niedozwolonego postanowienia umownego odwołaniem do stosowanego przez analogię art. 41 pr. weksl., względnie art. 358 w związku z art. 56 k.c., należało podnieść, że zastąpienie niedozwolonej klauzuli umownej – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem – może być rozważane wtedy, gdyby jej brak narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 i przywołane tam orzecznictwo). Na niedopuszczalność zastąpienia niedozwolonych postanowień umownych odsyłających do kursu waluty wynikającego z tabeli bankowej odesłaniem do kursu średniego waluty obcej ustalanego przez Narodowy Bank Polski, względnie ogólnie pojmowanego „kursu rynkowego”, Sąd Najwyższy zwraca uwagę w ugruntowanej judykaturze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22; zob. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22).

Pogląd ten koresponduje z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, *M.B.,U.B., M.B. przeciwko X S.A.*, ECLI:EU:C:2023:216, w którego sentencji stwierdzono m.in., że przepisy dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29) stoją na przeszkodzie temu, by sąd krajowy po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem mógł zarządzić lukom wynikającym z usunięcia nieuczciwego warunku zawartego w tej umowie poprzez zastosowanie przepisów prawa krajowego, które mogłyby mieć zastosowanie do rozważanej umowy tylko odpowiednio lub przez analogię i które

odzwierciedlają regułę obowiązującą w krajowym prawie zobowiązań. W wyroku tym przyjęto również, że sąd krajowy nie może odmówić unieważnienia umowy – jeżeli po eliminacji postanowień abuzywnych nie może ona zostać utrzymana zgodnie z przepisami prawa krajowego – jeżeli konsument w sposób wyraźny się o to zwrócił. We wcześniejszym wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P., B.P. przeciwko „A.”*, ECLI:EU:C:2021:934, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jednoznacznie wykluczył natomiast dokonywanie przez sąd krajowy takiej wykładni umowy, która zmierzałaby do łagodzenia nieuczciwego charakteru postanowienia umownego, nawet jeżeli wykładnia taka odpowiadałaby wspólnej woli stron, czego *in casu* nie ustalono.

Na marginesie należało zauważyć, że kwestia dopuszczalności zastąpienia niedozwolonych warunków umownych dotyczących sposobu określania kursu waluty obcej, z którą powiązano kredyt, nie miała w okolicznościach sprawy rozstrzygającego znaczenia, zważywszy, że Sąd Apelacyjny w szerokim zakresie zakwestionował także zawarte w umowie postanowienia ucieleśniające ryzyko walutowe.

Wątpliwość dotyczącą następstw zawarcia „negocjowanej natychmiastowej transakcji wymiany walut” należało natomiast uznać za oderwaną od wiążących Sąd Najwyższy ustaleń faktycznych sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), z których nie wynikało, aby do zawarcia tego rodzaju transakcji doszło. W skardze kasacyjnej zarzucono wprawdzie w tym kontekście pominięcie materiału dowodowego (art. 382 k.p.c.), niemniej jednak związek między przyczyną kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., a wynikiem postępowania kasacyjnego, nie może mieć warunkowego charakteru, uzależnionego od oceny podstaw kasacyjnych, ponieważ wymagałoby to dokonania wyprzedzającego badania zasadności podstaw kasacyjnych na etapie orzekania w przedmiocie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, co jest niedopuszczalne (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2020 r., II CSK 16/20, a także – odpowiednio – postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2019 r., I CSK 21/19 i z dnia 24 stycznia 2020 r., IV CSK 440/19).

Zestawiając przywołane orzecznictwo unijne i judykaturę Sądu Najwyższego z wywodami wniosku, należało w konsekwencji uznać, że wniosek o przyjęcie

skargi kasacyjnej do rozpoznania nie ujawniał potrzeby kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w objętej nim materii.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[a!]